

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรัชญา และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “สื่อมวลชนกับการปรับเปลี่ยนของสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงในปัจจุบันและการยอมรับจากผู้ชม และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีต่อรองของนายหนังตะลุงต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน โดยศึกษาในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง, สงขลา, ตรัง, และนครศรีธรรมราช เพราะมีการแสดงหนังตะลุงมากที่สุด การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล คือ การสำรวจและการสังเกตภาคสนาม (Field survey and Field Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (Depth Interview) และการวิเคราะห์กระบวนการสร้างและแสดงหนังตะลุง (As a cultural text Analysis)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มนายหนังตะลุง, กลุ่มนักวิชาการ, และกลุ่มผู้ชม สำหรับกลุ่มนายหนังผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม โดยใช้เกณฑ์ความนิยมจากผู้ชม รายได้ และความถี่ในการแสดง คือ

กลุ่มที่ 1 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมมากทั่วภาคใต้ มีรายได้ 12,000 บาทขึ้นไปต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 20 ครั้งต่อเดือน

กลุ่มที่ 2 คือ นายหนังที่ได้รับความนิยมในท้องถิ่น มีรายได้ประมาณ 7,000 - 12,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง มีงานแสดงประมาณ 10 ครั้งต่อเดือน

กลุ่มที่ 3 คือนายหนังที่ไม่ค่อยได้รับความนิยม หรือนายหนังที่เคยมีชื่อเสียงมาก่อน แต่มีอายุมากแล้วหรือมีภาระงานอื่นส้องทำจึงไม่ค่อยรับงานแสดงเท่าไรนัก มีรายได้ประมาณ 5,000 - 8,000 บาท ต่อการแสดงแต่ละครั้ง

นอกจากนี้ในแต่ละกลุ่มยังสามารถแบ่งนายหนังออกเป็น 2 รุ่น คือ นายหนังรุ่นเก่าที่แสดงหนังมานานกว่า 25 ปี และนายหนังรุ่นใหม่ที่แสดงหนังมาน้อยกว่า 25 ปี

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถตอบคำถามนำวิจัยได้ดังนี้

6.1.1 ตอบคำถามนำวิจัยข้อที่ 1 : หนังตะลุงมีการปรับเปลี่ยนให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบันอย่างไร และได้รับการยอมรับจากผู้ชมอย่างไร

ก. การเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุง

จากการศึกษาสามารถแบ่งยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงโดยพิจารณาจากบริบททางสังคมคือ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสื่อสารและสื่อมวลชน สามารถแบ่งยุคหนังตะลุงได้ 5 ยุค คือ

ยุคที่ 1 พ.ศ. 2419 - 2500 ยุคตะเกียงน้ำมันวัว ตะเกียงน้ำมันควาย ตะเกียงเจ้าพายุ

ยุคที่ 2 ยุคเครื่องปั่น พ.ศ. 2500 – 2510

ยุคที่ 3 ยุคดนตรีสากล พ.ศ. 2510 – 2530

ยุคที่ 4 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์ พ.ศ. 2530 – 2540

ยุคที่ 5 ยุคหนังตะลุงทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน

จากการเปลี่ยนแปลงของหนังตะลุงทั้ง 5 ยุคข้างต้น พบว่าการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ 2 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลมาจากเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป คือ การเปลี่ยนมาใช้เครื่องปั่นไฟ เครื่องขยายเสียง ส่วนการเปลี่ยนแปลงในยุคที่ 3, 4, และ 5 เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลมาจากยุคสังคมนวัตกรรมหรือยุคสื่อมวลชน ทำให้หนังตะลุงต้องอาศัยข้อมูลข่าวสารมาปรับใช้ในการแสดง และเพราะต้องแข่งขันกับสื่อมวลชนอื่นๆ เช่น โทรทัศน์ ภาพยนตร์ วีซีดี คาราโอเกะ ทำให้หนังตะลุงในยุคที่ 3, 4, และ 5 ต้องเพิ่มความน่าสนใจของการแสดงขึ้นตามลำดับ เช่น เพิ่มขนาดหน้าจอ เพิ่มเครื่องดนตรี เพิ่มเครื่องเสียงคุณภาพ เพิ่มนักร้อง เป็นต้น

เมื่อพิจารณาองค์ประกอบของหนังตะลุงที่ปรับเปลี่ยนไป 8 ประการ คือ (1) นายหนัง (2) พิธีกรรมการไหว้ครู (3) เนื้อหาของเรื่อง (บทกลอน, บทเจรจา, ความตลกโปกฮา, การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองและสังคม, และเนื้อเรื่อง) (4) ดนตรีหนังตะลุง (5) ลำดับการแสดง (6) เทคนิคการแสดง (แสง สี เสียง) (7) รูปหนังตะลุง และ (8) โรงหนังและจอหนัง พบว่าทุกองค์ประกอบมีการปรับเปลี่ยนคือ ส่วนใหญ่ปรับเปลี่ยนแบบเพิ่มเติม องค์ประกอบที่ปรับเปลี่ยนไปมากที่สุดคือ เนื้อหาของเรื่อง ที่เพิ่มบทเจรจา ความตลกโปกฮา การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง เข้ามามาก และลดปริมาณบทกลอนลงมากและนิยมขับกลอนแปลเท่านั้น ส่วนองค์ประกอบอื่นที่ปรับเปลี่ยนไปคือ นายหนังที่ต้องปรับรูปแบบและแสวงหาข่าวสารและมุขตลกเพิ่มขึ้น ดนตรีหนังตะลุงที่รับเอาดนตรีสากลเข้ามาและบรรเลงเพลงลูกทุ่งยอดนิยม เทคนิคการแสดง (แสง สี เสียง) ที่เพิ่มเติมไปตามเทคโนโลยีในแต่ละยุค โรงหนังและจอหนังที่ขยายใหญ่ขึ้นและเปลี่ยนมาใช้โรงสำเร็จรูป สำหรับองค์ประกอบที่ปรับเปลี่ยนน้อยคือ พิธีกรรมการไหว้ครูและรูปหนังตะลุง โดยเฉพาะรูปตัวละคร และส่วนที่ไม่ปรับเปลี่ยนเลยคือ ลำดับการแสดง ที่ยังคงเหมือนเดิมทั้ง 5 ยุค

แต่ละองค์ประกอบจะปรับเปลี่ยนมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับว่า องค์ประกอบนั้นเป็นแก่นหรือ เป็นเปลือกของการแสดง กล่าวคือ พิธีกรรมการไหว้ครูและรูปหนังตะลุงเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อนายหนังมาก เป็นจิตวิญญาณ เป็นแก่นของการแสดง ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนน้อย ส่วนดนตรีหนังตะลุง บทเจรจา ความตลกโปกฮา การวิพากษ์วิจารณ์การเมืองสังคม โรงหนังจอหนัง เทคนิคการแสดง เป็นส่วนที่เป็นความบันเทิงที่มีความหมายต่อความต้องการชมของผู้ชม เป็นเปลือกของการแสดงหนังตะลุง ดังนั้นในส่วนดังกล่าวนี้จึงเปลี่ยนแปลงไปมากตามความต้องการของผู้ชมนั่นเอง

ข. การยอมรับของผู้ชมต่อการปรับเปลี่ยนหนังตะลุง

จากการศึกษาสรุปได้ว่าผู้ชมหนังตะลุงในปัจจุบันมี 2 กลุ่ม คือ (1) ผู้ชมที่ดูทุกคณะ ทุกแนว (loyalty) เป็นกลุ่มผู้ชมที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่มีความชอบในหนังตะลุงเป็นชีวิตจิตใจ และ (2) ผู้ชมที่เลือกคณะที่ชอบ แนวที่ชอบ (non loyalty) เป็นผู้ชมที่มีอายุ 20 – 50 ปี โดยกลุ่มผู้ชมที่มีอายุ 20 – 40 ปี จะชอบหนังแนวทอล์คโชว์ ตลก มีร้องเพลง ส่วนกลุ่มผู้ชมอายุ 40 - 50 ปี บ้างก็ชอบแนวทอล์คโชว์ บ้างก็ชอบแนวอนุรักษ์

กล่าวได้ว่าไม่ว่าหนังตะลุงจะปรับเปลี่ยนไปมากน้อยอย่างไรก็ยังคงมีผู้ชมแต่ละกลุ่มให้การยอมรับอยู่ ผู้ชมกลุ่มวัยรุ่นจะให้การยอมรับหนังตะลุงแนวทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต ส่วนผู้ชมกลุ่มผู้ใหญ่และวัยชราจะให้การยอมรับหนังตะลุงแนวอนุรักษ์

6.1.2 ตอบคำถามนำวิจัยข้อที่ 2 : นายหนังตะลุงมีกลวิธีต่อการเข้ามาของสื่อ มวลชนอย่างไร

โดยภาพรวมกล่าวได้ว่านายหนังตะลุงมีกลวิธีต่อการรองรับในรูปแบบ Addition โดยในส่วนของเนื้อหาจะรับสารจากสื่อมวลชนเข้ามาคือ ข่าวสาร ความรู้ และมุขตลก และดนตรีประกอบการแสดง ในส่วนของรูปหนังตะลุงได้เพิ่มรูปตัวประกอบบางรูปเป็นบุคคลตามที่ปรากฏในสื่อมวลชน ในส่วนของจอหนังและโรงหนังเปลี่ยนมาใช้โรงหนังสำเร็จรูปและขยายจอหนังใหญ่ขึ้น ปัจจุบันไม่พบการสร้างโรงหนังแบบเก่าอีกเลย เป็นการต่อรองรับแบบ Substitution ส่วนในเรื่องพิธีกรรมการไหว้ครู เป็นการล่องแบบ Articulation ยังคงรักษาขั้นตอนไว้เหมือนเดิมไม่เปลี่ยนแปลงเพียงแต่ลดเวลาลงเท่านั้นเอง

ทั้งนี้หากเปรียบเทียบนายหนังทั้ง 3 กลุ่มพบว่านายหนังกลุ่มที่ 1 และ 2 เป็นนายหนังที่สามารถปรับเนื้อหาจากสื่อมวลชนมาใช้ในการแสดงมากที่สุด และนายหนังรุ่นใหม่ๆจะนำมาใช้มากกว่านายหนังรุ่นเก่า อย่างไรก็ตามดังที่กล่าวไว้แล้วว่าการต่อรองรับนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและ

ต้นทุนทางการแสดงของนายหนังแต่ละคน ซึ่งผู้วิจัยพบว่าสำหรับนายหนังกลุ่มที่ 1 และ 2 จะมีกลวิธีต่อรองข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนในระหว่างการแสดงเลย โดยไม่ต้องมีการเตรียมตัวมาก่อน ส่วนนายหนังกลุ่มที่ 3 โดยเฉพาะนายหนังรุ่นใหม่ จะต้องนำข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนมาซ้อมพูดก่อนการแสดงจริง ความแตกต่างดังกล่าวเป็นเพราะนายหนังกลุ่มที่ 1 และ 2 มีต้นทุนทางการแสดง คือ ไหวพริบ ความสามารถ และความชำนาญในการแสดง มากกว่านั่นเอง

6.2 อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.2.1 อภิปรายผลการวิจัย

ก. การปรับเปลี่ยนของหนังตะลุงให้อยู่รอดในปัจจุบันและการยอมรับของผู้ชม

หนังตะลุงมีการปรับเปลี่ยนเพื่อความอยู่รอดในปัจจุบันโดยปรับเนื้อหาการแสดงเป็นหนังตะลุงทอล์คโชว์ คือเพิ่มบทเจรจาโดยนำข่าวสารและมุขตลกมาสร้างความสนุกให้ผู้ชมหัวเราะตลอดการแสดง เพิ่มดนตรีสากลเข้ามาเพื่อบรรเลงเพลงลูกทุ่ง และบางคณะมีนักร้องโดยเฉพาะลดการขับกลอน ให้ความสำคัญในเรื่องเป็นนิยาย เปลี่ยนมาใช้โรงหนังสำเร็จรูป ส่วนพิธีกรรมการไหว้ครู รูปหนังตะลุง และการใช้ภาษาได้ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหนังตะลุง ยังคงธำรงรักษาไว้ไม่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี ดังนี้

(1) การที่หนังตะลุงได้รับความนิยมจากผู้ชมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นเพราะหนังตะลุงมีคุณสมบัติเป็นสื่อพื้นบ้านที่มีความยืดหยุ่น สามารถปรับเปลี่ยนองค์ประกอบของการแสดงเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามความเหมาะสมของบริบททางสังคมในยุคสมัยนั้นๆ หนังตะลุงที่ได้รับความนิยมในปัจจุบันคือ หนังตะลุงที่สามารถประยุกต์ความรู้ ข่าวสาร มุขตลก และเพลงในปัจจุบันมาเพิ่มไว้ในบทเจรจา และเพราะเป็นสื่อที่ให้ความบันเทิงที่เป็นเอกลักษณ์ของคนได้ คือใช้สำนวนภาษาและใช้สัญลักษณ์ที่ชาวบ้านเข้าใจได้ดี และที่สำคัญคือเป็นสื่อพิธีกรรมที่มีตราประทับของความน่าเชื่อถือ การติดต่อกับวิญญาณบรรพบุรุษ และในส่วนนี้เองที่ถือเป็นแก่นของหนังตะลุงที่จะต้องคงอยู่สืบทอดกันต่อไป

(2) จากการประมวลหน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน คือ ให้ข่าวสาร ให้การศึกษา อบรมจริยธรรม ให้ความบันเทิง ปลดปล่อยแรงผลักดันทางเพศ พัฒนาภูมิปัญญา ส่งเสริมความสามัคคี รักษาพยาบาลกายและใจ วิพากษ์วิจารณ์สังคม พิธีกรรม แสดงเอกลักษณ์ สำหรับการแสดงของหนังตะลุงในปัจจุบันพบว่าเป็นการแสดงเพื่อทำหน้าที่ให้ความบันเทิงเป็นหลัก และแม้ว่าจะมีหน้าที่ทางพิธีกรรม (แก่บ่น) ด้วย แต่เจ้าภาพจะเลือกคณะหนังตะลุงที่แสดงอย่างสนุกสนานมา

ประกอบพิธีกรรม เพราะช่วงเวลาในการประกอบพิธีกรรมนั้นใช้เวลาไม่นานก่อนการแสดง หลังจากนั้นจะแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิงของแขกที่มาชมและเพื่อถวายเป็นสิ่งสักการะที่เจ้าภาพบนบานไว้

(3) จากแนวคิดเรื่องวัฒนธรรมประชานิยม (Popular Culture) พบว่าหนังตะลุงที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันต้องมีคุณสมบัติของความเป็นวัฒนธรรมประชานิยม คือ ต้องเข้าใจง่ายและสนุก กล่าวคือ หนังตะลุงต้องเน้นบทเจรจา คือนำเสนอข่าวสารหรือเรื่องราวทันสมัยที่ประชาชนกำลังให้ความสนใจ ลดการใช้บทกลอน มีการบรรเลงหรือร้องเพลงลูกทุ่งของคนนิยม เพื่อสร้างความสนุกสนาน ปัจจุบันนี้นายหนังรุ่นใหม่พยายามเปลี่ยนแปลงการแสดงหนังตะลุงของคนให้กลายเป็นวัฒนธรรมประชานิยม โดยอาศัยเทคโนโลยีสมัยใหม่และเนื้อหาจากสื่อมวลชนเข้ามาเพิ่มเติมในการแสดง คือแสดงแบบทอล์คโชว์ และบางคณะมีคอนเสิร์ต คือมีนักร้องร้องเพลงบนโรงหนัง เพื่อให้เป็นที่ชื่นชอบของประชาชนมากที่สุด ซึ่งก็คือเพื่อความอยู่รอดของคณะหนังนั่นเอง

(4) สำหรับแนวคิดเรื่องการเข้ามามีอิทธิพลของสื่อมวลชน พบว่าจากคุณสมบัติของสื่อมวลชนที่เป็นสื่อชนิดใหม่ น่าสนใจ ใช้เทคโนโลยีระดับสูงทำให้มีประสิทธิภาพในด้านการรับรู้ สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้รับสาร ได้ครั้งละจำนวนมากและพร้อมกัน เป็นสื่อที่ไร้กาลและเทศะสามารถจะเปิดรับที่ไหนก็ได้ เมื่อใดก็ได้ โดยเฉพาะสื่อภาพยนตร์และสื่อโทรทัศน์ที่เข้ามาเป็นคู่แข่งกับหนังตะลุงอย่างแท้จริง กล่าวคือ สื่อภาพยนตร์กลางแปลงเป็นสื่อที่เข้ามาแทนที่หนังตะลุงในงานมหรสพ ส่วนสื่อโทรทัศน์เข้ามาในส่วนของการทำหน้าที่แทน คือ ให้ความบันเทิง ให้ข้อมูลข่าวสาร อบรมบ่มเพาะ สั่งสอนจริยธรรม ทำให้ผู้ชมไม่จำเป็นต้องออกจากบ้านมาชมการแสดงหนังตะลุงเหมือนในอดีต

หนังตะลุงในยุคสื่อมวลชนจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของสื่อมวลชน เพราะหนังตะลุงต้องอาศัยสื่อมวลชนในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดง เช่น รายการหนังตะลุงทางโทรทัศน์ เทป ซีดี วีซีดี บันทึกการแสดงสดหนังตะลุง เป็นต้น แม้ว่าชื่อเสียงของนายหนังจะขึ้นอยู่กับความสามารถของนายหนังเอง แต่การใช้สื่อมวลชนจะช่วยให้ชื่อเสียงไปได้ไกลขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงที่เข้ามาอยู่ในสื่อมวลชนหนังตะลุงต้องเป็นฝ่ายปรับตัวอย่างมาก เพราะวัฒนธรรมของสื่อมวลชนมีข้อจำกัดหลายเรื่อง เช่น ธุรกิจ เวลา เครื่องมือ กฎระเบียบ ดังนั้นเมื่อแสดงหนังตะลุงเพื่อออกอากาศทางโทรทัศน์ นายหนังก็ต้องทำตามกฎระเบียบของทางสถานี คือ ต้องกันจอแสดงในห้องส่ง มีเพียงนายหนัง ลูกคู่ และเจ้าหน้าที่ของสถานี เมื่อขาดบรรยากาศของการแสดงกลางแจ้งที่นายหนังคุ้นเคยทำให้นายหนังแสดงได้ไม่เป็นที่ธรรมชาติ และต้องระมัดระวังคำพูด ควบคุมเรื่องเวลา ทำให้การแสดง จืดชืด ไร้ชีวิตชีวา ส่วนการแสดงหนังตะลุงเพื่อบันทึกเป็นเทป ซีดี วีซีดี

ออกจำหน่าย เป็นการบันทึกการแสดงสดนอกสถานที่ นายหนังแสดงได้ตามปรกติ แต่บริษัทผู้ผลิตจะเป็นผู้ตัดต่อเนื้อหาเองตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตามมิใช่ว่าสื่อมวลชนจะเข้ามาแทนที่หรือมีอิทธิพลต่อหนังตะลุงเพียงฝ่ายเดียว จากการศึกษาพบว่าหนังตะลุงกับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์ที่พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันด้วย คือ

- ระบบสื่อมวลชนหิบบิ๊มทั้งตัวบุคคล รูปแบบ เนื้อหา และกระแสความนึกคิด จากระบบสื่อพื้นบ้าน สื่อสมัยมวลชนได้อาศัยหิบบิ๊มนายหนัง รูปแบบและเนื้อหาของการแสดงหนังตะลุง รวมถึงการแสดงความนึกคิดของชาวบ้านมาใช้ คือเมื่อต้องการณรงค์ส่งเสริมโครงการต่างๆ ของรัฐบาล เช่น การวางแผนครอบครัว การส่งเสริมประชาธิปไตย การป้องกันยาเสพติด การสร้างสันติสุขใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะนำเสนอโดยใช้รูปแบบและเนื้อหาของการแสดงหนังตะลุง แต่อาศัยช่องทางของสื่อมวลชน

- ระบบสื่อพื้นบ้านหิบบิ๊ม เนื้อหาของสื่อมวลชนไปใช้ ลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการ “ปรับตัวให้ทันสมัย” ของสื่อพื้นบ้าน โดยนายหนังจะนำเนื้อหาจากสื่อมวลชนทั้งความรู้ ข่าวสาร มุขตลก และเพลง ที่ทันสมัยมาผสมผสานในการแสดง นอกจากนี้หนังตะลุงยังใช้สื่อมวลชนเป็นช่องทางในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การแสดงของตัวเอง และเพื่อยกระดับว่าเป็นนายหนังยอดคนิ๊ม

(5) ในส่วนของทฤษฎีเทคโนโลยีสื่อสารเป็นตัวกำหนดที่กล่าวว่า การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารแต่ละครั้งจะทำให้เกิดการปฏิบัติเปลี่ยนแปลงสังคมตามมาเสมอ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในการเปลี่ยนแปลงการแสดงหนังตะลุง เพราะในแต่ละยุคของการเปลี่ยนแปลงพบว่ามีเทคโนโลยีการสื่อสารและสื่อมวลชนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างชัดเจน เช่น การเปลี่ยนจากการแสดงปากเปล่า ใช้ตะเกียงเจ้าพายุ มาเป็นการแสดงโดยใช้ไมโครโฟน หลอดไฟ และเครื่องปั่นไฟ ก็เพราะไมโครโฟนและเครื่องปั่นไฟเป็นเทคโนโลยีในยุคนั้น หรือการเปลี่ยนมาใช้เครื่องดนตรีสากลเครื่อง และเครื่องเสียง ก็เพราะในยุคนั้นในชนบทมีไฟฟ้าใช้แล้ว และรายการเพลงจากสื่อวิทยุกำลังได้รับความนิยมจากผู้ฟังในชนบท

แต่ทั้งนี้พบว่าตั้งแต่ยุคที่ 4 จนถึงยุคปัจจุบัน สิ่งที่เข้ามาเป็นปัจจัยต่อการปรับแปลงการแสดงหนังตะลุงคือ เนื้อหาจากสื่อมวลชน ไม่ใช่ตัวเทคโนโลยีเหมือนในยุคที่ 1, 2, และ 3 เพราะหนังตะลุงได้ปรับแปลงด้านเทคโนโลยี เช่น เครื่องดนตรี เครื่องเสียง โรงหนัง มาเพียงพอแล้ว ในยุคต่อมาจึงเป็นยุคของการปรับแปลงด้านเนื้อหาเป็นหลัก ทั้งนี้ในยุคปัจจุบันหนังตะลุงปรับแปลงในส่วนของเนื้อหามากที่สุด คือเพิ่มความรู้ ข่าวสาร มุขตลกและเพลง เพื่อให้ทันสมัยตามความ

ต้องการของผู้ชม หนึ่งตะลุงจึงจะสามารถอยู่รอดได้ และแหล่งเนื้อหาที่ดีที่สุดสำหรับนายหนังในยุคนี้ก็คือสื่อมวลชนนั่นเอง

ข. กลวิธีต่อรองของนายหนังต่อการเข้ามาของสื่อมวลชน

นายหนังตะลุงมีกลวิธีต่อรองต่อการเข้ามาของสื่อมวลชนในลักษณะ Addition คือรับของใหม่เข้ามา ในขณะที่ของเดิมยังคงอยู่เหมือนเดิม ส่วนที่มีการต่อรองกับสื่อมวลชนมากที่สุดคือเนื้อหาที่ได้เพิ่มความรู้ ข่าวสาร และมุขตลก ในบทเจรจา และเพิ่มเครื่องดนตรีและเพลงประกอบการแสดง ซึ่งการต่อรองขึ้นอยู่กับความสามารถและต้นทุนทางการแสดงของนายหนังแต่ละคน นายหนังที่สามารถนำสารจากสื่อมวลชนมาใช้ในการแสดงหนึ่งตะลุงได้มากกว่าจะได้รับความนิยมจากผู้ชมมากกว่า

ทั้งนี้ในส่วนของบทเจรจามีทั้งการเล่าเรื่อง การวิพากษ์วิจารณ์การเมือง และมุขตลก เป็นส่วนที่มีอยู่แล้วในการแสดงแต่ดั้งเดิม ไม่ใช่ส่วนที่เพิ่งเพิ่มเติมเข้ามาใหม่ ดังนั้นการต่อรองในส่วนนี้จึงเป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายและทำได้เร็ว ยิ่งถ้านายหนังมีต้นทุนทางการแสดง คือมีไหวพริบ มีความสามารถ และความชำนาญ ในบทเจรจาอยู่แล้ว การเพิ่มความรู้ ข่าวสาร และมุขตลกสมัยใหม่จากสื่อมวลชนเข้ามาจึงเป็นการต่อยอดของทรัพยากรเดิมที่มีอยู่แล้วนั่นเอง และการต่อรองก็สามารถทำได้ทันทีในระหว่างการแสดง ไม่ต้องฝึกซ้อมก่อนล่วงหน้า

ในส่วนของดนตรีและเพลงประกอบการแสดงที่ได้เพิ่มการบรรเลงและร้องเพลงลูกทุ่งยอดนิยมในช่วงเปลี่ยนจากหนังตะลุง ซึ่งเป็นช่วงที่นายหนังพักการใช้เสียง แต่เดิมนั้นบรรเลงเพลงไทยเดิม แต่ในปัจจุบันเปลี่ยนมาบรรเลงเพลงลูกทุ่ง หรือบางคณะเปลี่ยนมาร้องเพลงโดยนักร้องของคุณคณะ ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าเป็นการต่อรองในช่วงที่ไม่ใช่สาระของการแสดงหนังตะลุง ไม่มีหนังคณะใดอนุญาตให้นักร้องร้องเพลงในระหว่างการแสดงเรื่อง เพราะการแสดงเรื่องเป็นเนื้อหาหลักของหนังตะลุง การบรรเลงเพลงลูกทุ่งหรือการร้องเพลงโดยนักร้องจึงถูกต่อรองให้อยู่ในส่วนที่ไม่มีความสำคัญนั่นเอง

จากการต่อรองดังกล่าวสามารถกล่าวได้ว่า เป็นการต่อรองเฉพาะส่วนของความบันเทิงซึ่งเปรียบเป็นเปลือกของการแสดงหนังตะลุง แต่พิธีกรรมการไหว้ครูเป็นส่วนที่แทบจะไม่มีการต่อรองเลย เพราะพิธีกรรมการไหว้ครูคือแก่นของการแสดง เป็นจิตวิญญาณของนายหนังตะลุง

ค. การชำระรักษาอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ของหนังตะลุงถือเป็นสื่อพิธีกรรมและเป็นสื่อของคนใต้ ในส่วนของพิธีกรรมนั้น ประกอบด้วยพิธีกรรมการไหว้ครู และพิธีกรรมแก้บนของชาวบ้าน ซึ่งทั้ง 2 ส่วนเป็นการสื่อสารกับครูหมอหนังและนายหนังหนังตะลุงที่ได้ล่วงลับไปแล้ว หากเป็นพิธีไหว้ครูนายหนังจะทำเพื่อแสดงความเคารพและขอพรให้ประสบความสำเร็จในการแสดง หากเป็นพิธีแก้บนนายหนังจะแสดงเพื่อตอบแทนที่ครูหมอหนังช่วยบันดาลให้เจ้าภาพหนังตะลุงได้รับสิ่งที่บนบานเอาไว้ และถือว่าการบนบานนั้นได้แก้บนเรียบร้อยแล้ว แม้ว่าในยุคปัจจุบันการแสดงหนังตะลุงจะปรับเปลี่ยนไปเพื่อให้ทันสมัย แต่นายหนังหนังตะลุงก็ไม่สามารถตัดการประกอบพิธีกรรมของหนังตะลุงออกไปได้ ทำได้แค่เพียงลดเวลาเท่านั้น เพราะนายหนังทุกคนยังคงเชื่อในครูหมอหนัง และครูหมอหนังก็ยังคงเป็นจิตวิญญาณในการแสดงหนังตะลุงตลอดไป

สำหรับการเป็นสื่อของคนใต้ ประกอบด้วย การใช้ภาษาใต้ และการใช้รูปตัวดกที่ตัวดำ มีบุคลิกและนิสัยเหมือนคนใต้ พบว่านายหนังทุกคนยังคงรักษาการเป็นสื่อของคนใต้ไว้เหมือนเดิม คือยังคงใช้ภาษาใต้ แม้ว่าปัจจุบันเด็กใต้รุ่นใหม่จะเปลี่ยนมาใช้ภาษากลางเพิ่มขึ้น และเมื่อไปแสดงในจังหวัดอื่นที่ไม่ใช่ภาคใต้นายหนังก็ยังคงใช้ภาษาใต้ เพราะมีความเชื่อว่าหนังตะลุงต้องแสดงเป็นภาษาใต้ แม้ผู้ชมจะฟังภาษาใต้ไม่รู้เรื่องก็สามารถเข้าใจเรื่องได้ เพราะส่วนตัวละครหลักที่ดำเนินเรื่องใช้ภาษากลางอยู่แล้ว มีเพียงตัวดกเท่านั้นที่ใช้ภาษาใต้ ส่วนรูปตัวดกหลักของหนังตะลุงยังคงเป็น เท่ง นุ้ย ยอดทอง ขวัญเมือง สะหม้อ สีแก้ว จีนจ้อง พูน หล้า โถ ที่เป็นรูปหนังสีดำ หน้าดำท่าทางเหมือนคนใต้ ส่วนรูปดกที่เพิ่มเติมเข้ามาคือรูปเหมือนนักร้องเมืองและบุคคลที่กำลังเป็นข่าว ซึ่งใช้รูปสี และใช้เพื่อล้อเลียนเท่านั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการดำเนินเรื่องเหมือนรูปตัวดกหลัก

กล่าวได้ว่าหนังตะลุงยังคงรักษาอัตลักษณ์ของการเป็นสื่อพิธีกรรมและสื่อของคนใต้ไว้ได้อย่างครบถ้วน

ง. บันไดปลาโจนของหนังตะลุง

จากการสัมภาษณ์นายหนังตะลุงจำนวน 30 คน ใน 4 จังหวัดภาคใต้ พบว่านายหนังเก่าที่แสดงหนังแนวอนุรักษ์ และนายหนังรุ่นใหม่ที่แสดงหนังแนวประชานิยม (ทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต) มีทัศนคติที่ขัดแย้งกัน โดยนายหนังรุ่นเก๋ามองว่า (1) การแสดงหนังแนวประชานิยมนั้นเป็นการแสดงที่ผิดขนบธรรมเนียมของหนังตะลุง (2) นายหนังทุกคนควรจะรักษาอัตลักษณ์ของการแสดงไว้ให้คงเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (3) การแสดงหนังตะลุงควรมีมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งมาตรฐานก็คือการแสดงเพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ในขณะที่นายหนังรุ่นใหม่มองว่าจำเป็นต้อง

ปรับเปลี่ยนการแสดงหนังตะลุงให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชม โดยมองความต้องการของผู้ชมเป็นหลัก

จากการสัมภาษณ์ผู้ชมหนังตะลุงจำนวน 30 คน ใน 4 จังหวัดภาคใต้ พบว่าผู้ชมแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ (1) กลุ่มที่ชอบหนังแนวประชานิยม (ทอล์คโชว์และคอนเสิร์ต) โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่น คนหนุ่มสาว (2) กลุ่มที่ชอบหนังแนวอนุรักษ์ โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 40 ปี ขึ้นไป และ (3) กลุ่มที่ชอบหนังทุกแนว โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุ 50 ปีขึ้นไป

เมื่อพิจารณาทั้งส่วนของนายหนัง (ผู้ส่งสาร) และผู้ชม (ผู้รับสาร) ปรากฏว่าขณะที่นายหนังต้องการให้มีมาตรฐานการแสดงเป็นแบบเดียวกัน แต่ผู้ชมมีความต้องการในการชมแตกต่างกันไปตามวัย ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าการแสดงหนังตะลุงไม่จำเป็นต้องมีมาตรฐานเป็นแบบเดียวกันทั้งหมด แต่จำเป็นต้องรักษาไว้ทุกแบบ ทั้งแบบประชานิยมและแบบอนุรักษ์ เพื่อรักษาผู้ชมไว้ทุกกลุ่ม และเป็นบันไดปลาโจนสืบทอดให้ผู้ชมรุ่นใหม่ได้เริ่มต้นด้วยการชมหนังประชานิยมที่เข้าใจง่าย คลกสนุก น่าสนใจ ก้าวไปชมหนังตะลุงแนวอนุรักษ์ที่เน้นคำกลอน ช้า อ่อนช้อย งดงาม ในลำดับต่อไป

จ. ความเกี่ยวข้องและความต่อเนื่องกับผลการวิจัยอื่นๆ

(1) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ คนางค์ บุญทิพย์ (2545) ที่ได้ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์สารจากตัวตลกหนังตะลุง กล่าวคือ ตัวตลกหนังตะลุงมีหน้าที่ให้ความบันเทิงเป็นหลัก สอดแทรกสาระเป็นบทบาทรอง สาระที่ตัวตลกแสดงออกมาทางคำพูดคือการให้ความรู้พื้นฐานในการดำเนินชีวิตการอบรมสั่งสอนทางจริยธรรมและการวิพากษ์วิจารณ์สังคม คำพูดของตัวตลกจะต้องถูกสอดแทรกอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้ชมสนุกสนาน ซึ่งเป็นจุดหมายหลักของการสื่อสารการแสดงหนังตะลุง และในส่วนของผู้ชมนั้นผู้ชมต้องการที่จะรับรู้เพียงบทบาทหลักคือความบันเทิงจากตัวตลก ไม่ได้นำสาระจากตัวตลกไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากนัก

(2) ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประยุทธ์ วรรณอุดม (2540) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและการดำเนินกลยุทธ์ของสื่อมวลชนเพื่อการส่งเสริมหมอลำ กล่าวคือ สื่อมวลชนในปัจจุบันมีบทบาททั้งที่เป็นคุณและโทษต่อการส่งเสริมสื่อพื้นบ้านหมอลำและหนังตะลุง โดยด้านที่เป็นคุณูปการคือ การเป็นช่องทางในการเผยแพร่หมอลำและหนังตะลุงออกสู่สังคม และการเป็นผู้ผลิตซ้ำทำให้หมอลำและหนังตะลุงยังคงอยู่ ส่วนด้านที่เป็นโทษคือ สื่อมวลชนมีส่วนทำให้หมอลำและหนังตะลุงทุกวันนี้ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองไปอย่างมาก เพื่อให้สามารถเข้ากับวัฒนธรรมสื่อมวลชน แต่หนังตะลุงเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าหมอลำ

(3) ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการนำเสนอความเปลี่ยนแปลงของการแสดงหนังตะลุงที่ต่อเนื่องจากงานวิจัยของ ปรีดดา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล (2525) ที่ศึกษาเรื่องความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในศิลปการแสดงหนังตะลุง เมื่อปี พ.ศ. 2525 ซึ่งในช่วงนั้นเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หนังตะลุงนิยมแสดงในแนววิพากษ์วิจารณ์การเมืองและสังคมอย่างรุนแรง นิยมแสดงเป็นเรื่องราวสมัยใหม่คือ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงในสังคม เช่น ความไม่ยุติธรรม การแบ่งชนชั้นทางสังคม ไม่มีเทวดา ผี อภินิหารใดๆ ผู้ร้ายคือผู้มีอิทธิพล พระเอกก็คือคนธรรมดาที่ไม่สามารถชนะผู้ร้ายด้วยบุญบารมี ส่วนการแสดงหนังตะลุงในปัจจุบันจะหันกลับมานิยมแสดงเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ทั้งแบบที่มีอภินิหาร มีเทวดา ยักษ์ ผี และเรื่องจักรๆ วงศ์ๆ ที่มีกษัตริย์ ราชนิ พระโอรส พระธิดา และข้าราชการเป็นมนุษย์ธรรมดาเท่านั้น ไม่มีอภินิหารใดๆ แต่ไม่ว่าจะนำเสนอในรูปแบบใดก็ไม่สำคัญเท่ากับเนื้อหาที่เป็นข่าวสาร มุขตลก และเพลงสมัยใหม่ที่เพิ่มเข้ามาอย่างมาก เพราะผู้ชมในยุคนี้ไม่ได้สนใจติดตามเนื้อเรื่องหนังตะลุงเหมือนในยุคนั้น แต่ต้องการมาฟังเรื่องตลกขบขันเพื่อความบันเทิงมากกว่า

6.2.2 ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะสำหรับนายหนังตะลุง

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าผู้ชมหนังตะลุงมีหลายกลุ่ม มีทั้งกลุ่มที่ชอบการแสดงแนวทอล์คโชว์ แนวคอนเสิร์ต แนวอนุรักษ์ ดังนั้นนายหนังไม่ควรมาโต้แย้งเพื่อหามาตรฐานหรือความถูกต้องในการแสดงหนังตะลุง เพราะเมื่อมีผู้ชมหลายกลุ่มก็ควรมีการแสดงหนังตะลุงหลายแนวเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชมในแต่ละกลุ่ม เพื่อเป็นบันไดปลาโจนทางวัฒนธรรมให้ผู้ชมพัฒนาการชมต่อไปเรื่อยๆ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่านายหนังแต่ละคนควรที่จะแสดงหนังตะลุงในแนวที่ตนเองแสดงอยู่ให้ดีที่สุด เช่น ถ้าแสดงแนวทอล์คโชว์ก็เป็นทอล์คโชว์ที่มีสาระด้วย ถ้าแสดงแนวอนุรักษ์ก็ควรเป็นการแสดงแบบดั้งเดิมจริงๆ เป็นต้น

(2) ข้อเสนอแนะสำหรับสถาบันการศึกษา

จากปัญหาที่เด็กรุ่นใหม่ไม่นิยมฟังกลอนหนังตะลุง เพราะไม่รู้จักและไม่เข้าใจความหมาย ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะให้สถาบันศึกษานำบทกลอนหนังตะลุงประเภทต่างๆ มาสอนในห้องเรียน และควรมีการสอนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมความรู้และสร้างความเคยชินกับการสื่อสารด้วยบทกลอน และควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เข้าไปศึกษาพูดคุยหาความรู้กับนายหนังตะลุง เพื่อเมื่อเด็กไปชมหนังตะลุงจะได้ซึมซับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ลุ่มลึกมากขึ้น เพราะการสืบทอดผู้ชมเป็นเรื่องสำคัญไม่น้อยไปกว่าการสืบทอดศิลปในพื้นที่บ้าน

(3) ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากหนังตะลุงแนวอนุรักษ์เป็นหนังตะลุงที่ไม่ค่อยได้รับความนิยมในปัจจุบัน ดังนั้นถ้าหน่วยงานของรัฐไม่เข้ามาสนับสนุน เกรงว่าการแสดงหนังตะลุงแนวอนุรักษ์จะสูญหายไปในที่สุด ผู้วิจัยขอเสนอแนะให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องช่วยสร้างโอกาสให้นายหนังตะลุงที่แสดงแนวอนุรักษ์นี้ ได้มีพื้นที่ในการแสดงและมีรายได้

(4) ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

- ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจเทป ซีดี วีซีดี และการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างนายหนังกับนายทุน เพราะปัจจุบันนี้วีซีดีบันทึกการแสดงหนังตะลุงได้รับความนิยมจากผู้ชมจำนวนมาก และนายหนังรุ่นใหม่ก็พยายามติดต่อนายทุนเพื่อทำธุรกิจนี้ ในขณะที่นายหนังรุ่นเก่าที่เคยผลิตงานกับนายทุนแล้วกลับมองว่าไม่คุ้มค่า

- การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง ต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์เจาะลึกนายหนังค่อนข้างมาก เพราะนายหนังมีคุณสมบัติคือ เป็นผู้รอบรู้เรื่องราวมากมาย มีนิสัยชอบเล่าเรื่อง และมักมีการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ตลอดเวลา ยิ่งพูดก็ยิ่งพรั่งพรูความรู้ความสามารถความคิดเห็นออกมา แต่บางครั้งก็ไปไกลนอกเหนือประเด็นที่พูดคุยกัน ดังนั้นผู้วิจัยต้องพยายามควบคุมให้อยู่ในประเด็น แต่ต้องไม่เคร่งครัดจนเกินไปเพราะจะทำให้ได้ข้อมูลพื้นฐานเบื้องต้นเท่านั้น

6.2.3 อุปสรรคในการทำวิจัย

อุปสรรคในการศึกษาสื่อพื้นบ้านหนังตะลุง คือ บ้านของนายหนังตะลุงจะอยู่ในชนบทห่างไกลจากเส้นทางจราจรสายหลัก บางคณะอยู่ในสวนยาง ไม่มีรถประจำทางผ่าน ผู้วิจัยควรมียานพาหนะส่วนตัวเพื่อความสะดวกในการเดินทาง อีกทั้งสถานที่ในการแสดงหนังตะลุง หากไม่ใช่ในงานเทศกาลซึ่งจัดในเขตเทศบาล หนังตะลุงจะไปแสดงที่วัดหรือบ้านเจ้าภาพในชนบท ห่างไกลตัวเมือง ถนนสายเล็กๆ ไม่มีไฟฟ้า ไม่ค่อยมีสถานบริการเติมน้ำมัน ซึ่งการแสดงหนังตะลุงส่วนใหญ่เริ่มโหมโรงตั้งแต่ 20:00 น. เลิกแสดงประมาณ 02:00 – 03:00 น. จึงไม่ควรเดินทางตามลำพัง